

IN-PRIME GOSPODARSKO SREDIŠČE

PREDLOGI ZA NADALJEVANJE RAZVOJA v letu 2009

Od začetnih pobud v letu 2001 prehajamo že v osmo leto uokvirjanja teženj in smeri razvoja okolja v katerem živimo.

Konec preteklega in sredina letošnjega leta nakazujeta na tri ključne probleme s katerimi se spopadajo sodobne družbe in civilizacija nasploh:

- **Globalizacija**
- **Največja gospodarska kriza po letu 1929**
- **Strah pred zapiranjem trgov ali sodobni protekcionizem**
- **Smo na začetku konca kapitalizma ali pa gre samo za vmesno težje obdobje sistema, ki je doslej omogočil največji razmah civilizacije?**

In če smo lahko v preteklem letu še razmišljali, da morda balon ne bo počil, da se bodo ugodni trendi nadaljevali, danes lahko ugotovljamo z veliko verjetnostjo da takšno obdobje ni več ponovljivo. Na tem mestu se z razlago te trditve ne bom ukvarjal.

Vloga in poslanstvo IN-PRIME programa je zgodnje opozarjanje na prihajajoče probleme in iskanje rešitev za pro aktivno delovanje. Zato bo pretežni del tega razmišljanja posvečen možnim usmeritvam in rešitvam za izhod iz sedanji težav.

To z drugimi besedami pomeni, da predmet teh predlogov **ni iskanje časovno trajanje recesije ali krize**, kot ji sedaj rečemo, kar pomeni tudi razumevanje situacije, kjer se ne da veliko spremeniti in je potrebna prilagoditev stanju, **temveč kakšno bo gospodarstvo in posredno socialno okolje v regiji ko izplavamo iz teh težav**. To hkrati pomeni da sem se že v postavljanju predlogov opredelil za daljše časovno zdravljenje gospodarstva, kar potrjujejo nekateri argumenti, ki jih tu zopet ne želim obširneje opisovati.

Je pa potrebno na tem mestu poudariti nekatera nova izhodišča, ki jih je ta kriza obelodanila z vso svojo resnostjo in vsebinami, ki nam še niso povsem jasne:

Izhodiščna razmišljanja :

1. **Kriza je v prvi vrsti odraz nezaupanja**, ki se je pojavil v družbi globalno. Gre za težavo ali bolezen, ki jo je težko opredeliti in še težje zdraviti. Že dalj časa je jasno, da z dosedanjimi zdravili ali ukrepi je ni mogoče odpraviti, še posebno ne v krajšem obdobju. Ta ugotovitev terja nekласične ali nestandardne prijeme tudi v gospodarstvu. Sedanji potek krize kaže na povsem jasne znake nepovratnosti ali kot bi kemiki rekli - proces se je na žalost pokazal kot ireverzibilen in tega se je pametno zavedati pri ukrepih, ki jih bomo izvajali.
2. **V drugi vrsti je dosedanja strategija rasti, ki je temeljila na potrošništvu in tehnologijah, ki so to samo še pospeševale je pripeljala do stopnje, da je zaloga osnovnih vložkov postala omejena ali pa so jo začele spodkopavati podnebne razmere.** Svetovno gospodarstvo je doseglo meje, ki jih do sedaj še nikoli ni dosegalo. Kriza je bila neizogibna, ker smo dosegli zgornje meje potrošništva na osnovi dosedanje ponudbe, ki je presegala povpraševanje.
3. Za večino našega gospodarskega okolja je to pomenilo izgubo tržišča ne samo zaradi zanemarjanja narave vpliva globalizacije, temveč v veliki meri tudi zaradi padca globalnega povpraševanja. **Pokazalo se je namreč, da v okolju primanjkuje resničnega poznavanja problematike, oziroma primanjkuje kompetenc razumevanja kompleksnega problema globalizacije in recesije z vsemi njenimi neravnovesji, ki smo jim sedaj priča. Okolje je dvojno prizadelo izgubljanje moči dosedanjih sposobnosti oziroma kompetenc.**
4. **V kratkem obdobju leta in pol nam ni uspelo bistveno povečati delež znanstvenikov v gospodarstvu**, kljub nekaterim pozitivnim znamenjem, ki nakazujejo, da se le dogaja premik a s premajhnimi koraki za učinkovit preboj. (Zlasti imam tu v mislih zaposlitev nekaj znanstvenikov v gospodarstvu in odločitev države za vstop v FAIR s stvarnim vložkom). To spoznanje je pomembno zlasti z vidika reševanja krize, ki je tako finančna kakor gospodarska, pri obeh pa še ne moremo reči da smo začutili dna.
5. Ne nazadnje sedanje težave bo marsikaterega potencialnega kupca ali vlagatelja prisilile k varčevanju, kar bo dodatno imelo negativen vpliv na gospodarsko rast.
6. Dosedanji pristopi ali pa kar posledice kažejo še eno posledico, ki se odvija pred našimi očmi: Gospodarstva postajajo šibka, več je stečajev, vrednosti delnic padajo, nezaupanje bank viša obrestne mere in vse bolj padamo v negativno spiralo, kar vodi v zmanjševanje porabe in naložb.

Predlogi rešitev in postavljanje ciljev:

Oktobra 2006 je vlada **POTRDILA RAZVOJ GOSPODARSKEGA SREDIŠČA IN-PRIME ZA OBDOBJE DO LETA 2023**, sedanja vlada naj bi nadaljevala, kar nam daje možnosti ukrepanja pro- aktivno , preden nas doletijo težje rešljivi problemi

Iskanje rešitev:

Globalno se bo sedanja kriza reševala v okviru t.i. tretje industrijske revolucije. Trgi so zasičeni, zato bo le radikalno in globalno spremenjeno mišljenje generiralo nove potrebe in s tem zagotavljalo nova delovna mesta. Če je druga ind. rev. bila usmerjena predvsem v trošenje naravnih virov bo tretja delno zaradi spremenjene zavesti človeštva, delno zaradi iztrošenosti virov, predvsem pa zaradi interesa dela kapitala usmerjena v obnovljive vire. To velja predvsem za energijo, vodo in zrak. V poznejši fazi te revolucije lahko pričakujemo tudi težnje po povrnitvi zemlje v čim bolj prvotna stanja (konc CO2 spraviti v okvire izpred 200 let, sanirati vsa odlagališča smeti, sanirati reke in morja, prepoved uporabe nenaravnih pesticidov, insekticidov,....).

Drugo področje, kjer se bo nadaljevala skokovita rast je področje biotehnologije oz. znanosti o življenju (life sciences). Pričakujemo razvoj novih zdravil in cepiv ter personalne medicine (razvoj določenega zdravila skladno z gensko zasnovo posameznika).

Gibalo te revolucije in razvoja bo še bistveno bolj slonelo na novih tehnologijah in produktih, kot to velja za drugo ind. rev.. Raziskave in razvoj pa bodo bistveno bolj interdisciplinarne kot je to veljalo v preteklosti (npr. klasični študiji kemije, biologije bodo izgubljali prednost pred biotehnološkimi).

Na trgu se bodo pojavljale nove tržne niše, priložnosti za t.i. disruptivne tehnologije bo veliko. Dela in možnosti za uspeh zagotovo ne bo zmanjkalo. Zaradi kompleksnosti problemov in možnih rešitev pa bo izjemno pomembno interdisciplinarno povezovanje, tako podjetij kot izobraževalnih ustanov. Kdor bo raziskave in razvoj prilagodil tem trendom med prvimi bo zagotovo imel možnost preboja na svetovnih trgih in postati uspešno podjetje v svetovnem merilu. V teh segmentih bo prišlo tudi do velike potrebe po vrhunskih kadrih in specializiranih proizvodnih delavcih. Raven zaposlovanja bo eksponentno rasla.

Moto celotnega razvoja pa bo postal odgovorno potrošništvo.

Opomba: Dodal Aleš Štrancar

- Zmanjšati sedanjo vrsto potrošnje in izzvati nove potrebe zasnovane na novih tehnologijah
- Jezovi so popustili in je nesmiselno poizkušati težave zaježiti na klasičen način izposojanja ali tiskanja denarja za spodbudo potrošniške mrzlice včerajšnjega dne.

- V ospredje naj prihajajo napor splošnega varčevanja z viri, razvoja tehnologij z obnovljivimi viri, zmanjševanja vpliva podnebnih sprememb
- Spodbude (tri in več odstotke BDP-ja) v nove raziskave naj pomenijo visoko produktivne naložbe v izobraževanje, tehnologijo in z njo povezano infrastrukturo za nastajanje novih podjetij 21. stoletja.
- V luči sedanjih problemov inovacije ustvarjajo nova delovna mesta
- Nov gospodarski zagon je možen samo preko upanja in zaupanja družbe v vodje, ki so na strani ljudi in spodbujajo k čim širšemu podjetništvu za porajanje novih poslovnih zamisli ter njihovim razvojem za trg

Lani sem o tem zapisal:

Skladno s temi spoznanji je nujno iskanje in spremljanje novih virov blaginje

V takšnih okoliščinah okolje v katerem živimo je nujno da se usmeri z vsemi razpoložljivimi silami v večanje sposobnosti podjetništva in inoviranja s pomočjo sodelovanja in strnitve moči ter naporov okolja

Skratka izziv, ki je pred nami, je veliko močnejši vstop na globalne trge, kot ga poznamo doslej. Ob tem smo zaradi bodočnosti zavezani trajnostnemu razvoju, izpostavljeni izzivom drugačnega socialnega razvoja in hkrati na globalnem trgu želimo biti boljši in narediti več kot drugi.

Naloga je strahotno izzivalna in težka.

V tem procesu bodo hitreje napredovale tiste regije, katerih vlade bodo zmogle dovolj politične modrosti, moralnih vrednot ter sposobnosti za intenzivno sodelovanje z vrhunsko stroko, obenem pa zagotavljale trajne delovne stike z vsemi socialnimi partnerji pri oblikovanju dolgoročnih razvojnih odločitev in vzvodov za njihovo uresničevanje.

Zato potrebujemo skupno modrost in sinergijo virov, volje, tveganja in predvsem motivacije za napore, ki nas čakajo.

Vloga UNIVERZE V N. GORICI pri izpeljavi projektov IN-PRIME

Že ob nastanku Politehnike V Novi Gorici je bilo dogovorjeno, da bo to politehnika prelivanja izkušenj in razvojnih dosežkov inštituta Jožef Štefan v praktično okolje, skratka to naj bi bila veliko bolj k uporabnosti (aplikativnosti) usmerjena politehnika.

Zdaj se nam dokončno ponuja možnost za takšno izvedbo že zdavnaj zastavljene usmeritve. Seveda se sedaj **njena vloga bistveno razširi na promotorja razvoja regije**

UNG po tem dogovoru pravzaprav mora postati središče neposrednega prepletanja raziskovanja, izobraževanja in inovacij.

S takšnim poslanstvom je tudi cilj jasen:

UNG povezuje vsa središča znanja v IN-PRIME regiji, kar pomeni povezovanje tudi drugih raziskovalnih enot in industrijske raziskovalne enote v omrežja (networks-clusters) znanja. Takšen pristop zagotavlja univerzi centralni pomen v razvoju regije

Ključne spremembe v razvoju in ponašanju UNG za dosego ciljev

- Udeležanje kritičnega mišljenja, ki je od nekdaj temeljni cilj visokošolskega izobraževanja je **sedaj potrebno povezati z reševanjem realnih problemov.**
- Inovativne sposobnosti univerzitetnih inštitucij izobraževanja, raziskav in razvoja je sedaj potrebno razvijati do ravni podjetnosti, **zlasti v prenosu raziskovalnih dosežkov v proizvodnjo in druge dejavnosti,** kar naj bi pripomoglo k največji možni povezavi (sinergiji v najširšem tudi mednarodnem smislu) za dosego ali ohranjanje družbenega bogastva in socialne varnosti.
- komunikacijsko povezovalne sposobnosti je potrebno dvigniti na nivo izzivov ustvarjalnosti preko poglobljenih znanj posamezne vede z znanjem drugih ved v multidisciplinarno sintezo, ki vodi do sinergičnih učinkov. Ali drugače: **razvoj skupinske inteligence v multidisciplinarni sintezi znanja nas mora pripeljati na čelo v nekaterih spoznanjih.**
- Trajnostni razvoj v takšni luči odpira povsem nove razsežnosti in možnosti za univerzo, ki bi nas v povezavi s kulturnimi vrednotami **popeljal do najvišjih oblik spoznanj: regionalne modrosti**
- **Univerze morajo nujno postati gonilo razvoja z odpiranjem novih interdisciplinarno naravnanih izobraževalnih programov, uvajanjem projektnega vodenja, team buildinga, študija raziskovalnih in tržnih niš ter osnov podjetništva. Le na tak način lahko pričakujemo izobražene kadre za nove izzive, valilnico vrhunskih znanstvenikov na eni ter visokotehnoloških podjetnikov na drugi strani. Opomba: Dodal Aleš Štrancar**
-

Ko je enkrat potrjena centralna vloga UNG se pristopi k določanju nalog in ciljev posameznega decentraliziranega središča in znotraj njih pokrivanje mestnih in vaških satelitov (NG, Ajdovščina, Idrija, Tolmin)

Tudi tu je potem potrebno v povezavi s posameznimi razvojnimi agencijami izpostaviti:

- Določitev organizacijske oblike
- Izbor posameznih kompetenc (*področij*) za decentralizirana središča in satelitske izpostave
-

- Določitev projektov za izgradnjo mehke in trde infrastrukture za izbrane kompetence
- Povezava na UNG in izvajanje mreženja in grozdenja v najširšem smislu

Cilj je uravnoteženje vpliva oziroma razpršenost dodane vrednosti na več podjetij ali na močnejše globalne igralce.

Ključni cilji sprememb

1. **Gospodarsko-ekonomski sistem graditi na tehnologijah trajnostnega razvoja in zelenih tehnologij.**
2. **Dolgoročnost regije postaviti na samostojnosti programov in podjetij v globalnih tržnih nišah**
3. **UNG pripeljati do uvrstitve v WORLD-CLASS UNIVERSITY in preko njene centralne vloge dolgoročno pripeljati regijo do WORLD-RANKED REGION**
4. **Gospodarski potencial nasloniti na nekaj sto majhnih globalnih podjetij, ki bodo nastajala v dolgoročnem procesu povezave gospodarstva in univerze na osnovi razvoja in postavljanja tehnologij novih generacij**
5. **Nova globalna podjetja razvijati na nišnih usmeritvah in produktih, ki bodo potrebovala zelo malo surovin in prostora, pretežni del vsebine pa nova spoznanja. Gre za razvoj majhnih laboratorijskih podjetij, ki so lahko osnova za nastajanje novih multinacionalk.**
6. **Nastanek novih majhnih globalnih podjetij zagotoviti z mladimi, ki jim dajemo možnost ali**

priložnost za uspeh. To pomeni graditev na ljudeh, ki imajo vizijo, voljo, hotenje in odpirajo regijo za vstop poleta in mladostnega preoblikovanja, ki bodo spremenila demografsko sliko regije

7. Za uresničitev takšne vizije je potrebno soglasje in zaveza socialnega kapitala še zlasti ko gre za razumevanje dolgoročnosti, vztrajanja na načrtani poti, zaveze za izvedbo in zbiranja potrebnih virov preko različnih sistemov financiranja.

8. Usmeritve v razvoj novega povpraševanja na osnovi tehnologij vračanja naravi tistih dobrin, ki smo jih trošili čez vse razumne meje pomeni tudi zavezo vzgoje in vrednot za vsrkavanje novih potreb ali absorpcijske sposobnosti socialno-ekonomskega sistema.

9. Zaveza k trajnostnemu razvoju in zelenim tehnologijam pomeni dajati prednost ali razvijati:

- Obnovljive vire energije
- Zmanjševati izpuste CO₂
- Materiale s sestavinami iz narave
- Pogoje in lastnosti materialnega sistema podobne onim, ki zagotavljajo stabilnost vesolja

Zavedajoč se teže in usodnosti usmeritve pričujočega prispevka, namenoma nisem zapisal nekaj konkretnih usmeritev, ki so že v fazi študijskega preverjanja in preverjanja možnosti uresnitve, ker sem želel preveriti soglasje k usmeritvam, kot del širšega razmišljanja in kritičnega obravnavanja predlogov.

Lani sem k usmeritvam in predlogu razvoja regionalnih sposobnosti (kompetenc) zapisal in je komaj kaj za dodati, zato jih skoraj v originalni izvedbi navajam.

Odločitev za ustvarjalno razdejanje po Schumpetru

- **Nove ideje in izumi**
- **Načrtovanje povpraševanja po novih storitvah in izdelkih**
- **Nizka regulativa, nizka obdavčitev, zaščita intelektualne lastnine, dostop do kapitala, pravica do občasnih neuspehov.**
- **Čaš je za pogum in tveganje**

Proces prestrukturiranja

TRENDI, KI POGANJAJO SPREMEMBE NA TRGU DELA

Strokovna javnost in vrsta študij je izpostavila sedem ključnih področji, ki vplivajo na trg dela in sicer:

- **Globalizacija**
- **Recesija**
- **Trajnostne in zelene tehnologije**
- **Na tehnologiji zasnovane izboljšave v produktivnosti**
- **Premik od proizvodnje k storitvenim dejavnostim**
- **Poslovanje glede na prednosti (moduli in segmenti znotraj vrednostne verige)**

USTVARJANJE NOVIH KLJUČNIH SPOSOBNOSTI REGIJE

- **Podjetništvo-ustvarjanje novih dejavnosti**
- **Raziskave in razvoj naprednih tehnologij**
- **Raziskave med različnim disciplinami in znanji zaradi možnih aplikacij**
- **Koncipiranje in razvoj novih tržnih potreb**
- **Globalno integriranje vodenja (managementa)**

1.PODJETNIŠTVO-USTVARJANJE NOVIH DEJAVNOSTI

Pro aktiven odziv na izzive časa se kaže predvsem v vzpodbujanju podjetništva, ki sproža ustvarjalnega duha in vzgaja kulturo ustvarjalnosti –inoviranja in na ta način privablja v okolje vedno več podjetništva. S pomočjo redne aktivnosti na tem področju se odpirajo možnosti nastanka novih podjetij.

Aktivnost: Projekt POPRI v PTP

2. RAZISKAVE IN RAZVOJ NAPREDNIH TEHNOLOGIJ

Regija, ki hoče in zmore tekmovati med najboljšimi mora imeti v svojem okolju ustrezno število raziskovalnih inštitutov v naprednih tehnologijah. Isto velja za tehnološke centre, kakor tudi za imetje enakih institucij zunaj regionalnih meja. Brez njih ni mogoče več prelivati znanja iz znanosti in tehnologij v izdelke, postopke in storitve. S pomočjo določenega števila takšnih institucij se odpira možnost tudi novega zaposlovanja večnacionalnih strokovnjakov. Del le teh se bo odločil za samostojno pot, del se jih bo zaposlil na tehnični fakulteti, del pa bo ostal v aplikativnih inštitutih.

Aktivnost: Projekt ustanavljanja tehnoloških inštitutov v povezavi z Univerzo v Novi Gorici, PTP in Goriškim gospodarstvom. Tehnološki inštituti locirani v PTP oziroma njegovih izpostavah, gospodarstvu, univerzi.

3. RAZISKAVE MED RAZLIČNIMI DISCIPLINAMI IN ZNANJI ZARADI MOŽNOSTI NOVIH APLIKACIJ

Zaradi vse bolj zahtevne narave razvoja je za regijo sila pomembno razviti sposobnosti delovanja med različnimi industrijami in znanstvenimi področji (fizika, kemija, biologija, matematika, elektro in elektronika, mehatronika, itd) s ciljem povečati potencial zmožnosti ustvarjanja interdisciplinarnih aplikacij in s tem bistveno povečati možnosti doseganja večje dodane vrednosti.

To zopet vodi v posedovanje interdisciplinarnih raziskovalnih centrov, ki združujejo znanstvenike, tehnologe in podjetnike, kar se potem odraža v komercialnih tehnologijah.

Aktivnost: Projekt ustanavljanja interdisciplinarnih tehnoloških inštitutov v povezavi z Univerzo v Novi Gorici, PTP in Goriškim gospodarstvom. Tehnološki inštituti locirani v PTP oziroma njegovih izpostavah, gospodarstvu, univerzi

4.KONCIPIRANJE IN RAZVOJ NOVIH TRŽNIH POTREB

Ena ključnih sposobnosti regije se kaže tudi v sposobnosti primerjalno najhitreje komercializirati in tržiti nove izdelke in storitve. Pri tem ni pomembno izražanje izdelkov samo novih tehnologij, temveč predvsem ali tudi novih pristopov v trženju

Aktivnost: Projekt hitre komercializacije novih idej

5. GLOBALNO INTEGRIRANJE VODENJA (MANAGEMENTA)

Trenutno najmočnejša sposobnost razvojnih regij leži v zmožnosti povezovanja poslovnih aktivnosti prek meja podjetij in držav. Takšna zmožnost zahteva velike izkušnje na globalnem tržišču, saj regija s podjetji takšnih sposobnosti lahko povezuje in nadzira globalno porazdeljene funkcije kot so strateška partnerstva, pogodbe, razvoj in skupni nastopi.

Aktivnost: Uveljavljanje novega poslovnega koncepta preko ustanavljanja novih podjetij mednarodnega značaja

VIZIJA

IN-PRIME na osnovi vsebinske in funkcijske komplementarnosti članov vzpostavlja regionalni raziskovalno razvojni ekosistem, ki skozi (1) krepitev raziskovalno razvojnih oddelkov članov (2) iskanjem inovativnih povezav med člani s poudarkom na razvoju inovativnih modelov za upravljanje in izkoriščanje intelektualne lastnine, (3) postavljanjem infrastrukture skupnega pomena, (4) pritegnitvijo vrhunskih strokovnjakov iz vsega sveta in (5) sodelovanjem z globalnimi centri odličnosti dosega rezultate svetovnega razreda na področju tehnologij za trajnostni razvoj in zelenih tehnologij.

BELA KNJIGA IN-PRIME PROGRAMA

- **Postavljeni cilji in projekti**
- **Postavljeni ključni kazalniki spremljanja**
- **Postavljeni inštituti glavnih tehnoloških smeri**
- **Določena vloga PTP in inkubatorjev v funkciji nastajanja novih podjetij**
- **Postavljen razvojni sklad**
- **UNG GLAVNI NOSILEC SPREMEMB**